

Lesson Study als effectieve vorm van teamleren

Leraren werken in Nederland nog te veel alleen en zouden meer moeten samenwerken: dat staat in het onlangs verschenen OECD-rapport en in *De staat van de leraar*. Teamleren is een vorm van samenwerken. Henk Logtenberg en Linda Odenthal, beiden consultant bij CPS Onderwijsontwikkeling en advies, zijn voorstanders van *Lesson Study* als manier om teamleren effectief vorm te geven.

TEKST MARIEKE MORAAL

De snelheid en complexiteit van de vraagstukken waarmee het onderwijs wordt geconfronteerd, kunnen niet door individuele leraren worden opgelost. Ze vragen om samenwerkend leren. Teamleren staat daarom in vrijwel ieder strategisch schoolplan. *Lesson Study* is een manier van teamleren waarin collega's gezamenlijk leren door systematisch te werken aan het verbeteren, vernieuwen en/of verder ontwikkelen van het onderwijs. Linda Odenthal: 'Teamleren wordt steeds belangrijker. Uit onderzoek blijkt steeds weer de noodzaak van samen leren en in de meeste scholen is het beleid erop gericht dit tot stand te brengen. Individueel leren blijkt namelijk geen zoden aan de dijk te zetten. We hebben in het onderwijs veel verschillende vormen van teamleren voorbij zien komen en weer zien verdwijnen. Uit onderzoek weten we dat een van de kenmerken voor effectief

leren in het onderwijs ook een directe aansluiting bij de praktijk is. En dat is precies wat *Lesson Study* doet.'

Effectieve methode

Uit een meta-analyse in de Verenigde Staten van 643 professionaliseringsmethodieken komt *Lesson Study* als een van de twee meest effectieve methodes voor teamleren uit de bus. Henk Logtenberg: 'Praktisch gezien is *Lesson Study* samen een les voorbereiden, deze uitvoeren en daarna samen nabespreken. Dit verloopt volgens een vast protocol. Je kijkt naar waar het knelt bij de leerlingen. Wat is een onderzoeksthema? Wat past bij dit thema? Hoe kan ik dit zo betekenisvol mogelijk bij de leerlingen brengen? Wat voor technieken heb ik? Wat interesseert de leerlingen op dit moment? Je probeert te anticiperen op de inhoudelijke leerlingenreacties die je verwacht. Daardoor ga je nadenken

Henk Logtenberg kwam tijdens een studiereis in de Verenigde Staten in 2005 in aanraking met *Lesson Study*. Hij heeft de opleiding tot *Lesson Study*-trainer bij professor Makoto gevolgd. Sinds 2011 is Logtenberg rekenconsultant bij CPS.

Linda Odenthal is gepromoveerd in Onderwijskunde aan de Universiteit Twente op het thema Actieleren. Ze is kennisdomeinleider Lesgeven en geeft trainingen onderwijskundig leiderschap. Odenthal is sinds november 2002 bij CPS werkzaam.

over hoe je je didactiek, de lesinhoud, kunt afstemmen. Daarna wordt de les gegeven en geobserveerd. Dat kan live of met een camera. Je gebruikt de output van de leerlingen als data. Klopt onze aanname en verwachting? Wat zien we bij de leerlingen? Wat hadden we beter kunnen doen? Je observaties gebruik je als startpunt bij de nabespreking. Hoe moeten we wat betreft onderzoeksthema en onderwerp onze lessen aanpassen? Dan krijg je een cyclisch proces, waardoor je elke stap steeds meeneemt naar het volgende niveau.' Odenthal vult aan: 'Het team ontwerpt samen de aller-, aller-, allerbeste les. Die gaat iemand uitvoeren. Het is dan nog steeds de les van het team. Natuurlijk geeft de leerkracht er een eigen kleur aan. Maar door de gezamenlijke voorbereiding heb je een aantal voetangels en -klemmen getackled. Je kijkt naar hoe leerlingen reageren, dus de aandacht gaat van de leraar af.'

Heterogeen

Het team is bij voorkeur heterogeen, zodat de expertise van verschillende leraren wordt ingebracht. De vier basiselementen die in elk geval aanwezig moeten zijn, zijn een directielid, een IB-er, een reken- of taalcoördinator en een leerkracht. Logtenberg: 'We willen van de koninkrijkjes af. Johan Cruijff zei al dat je met de beste voetballers ter wereld nog geen goed voetbalteam hebt. Zo is het met scholen ook. Je moet zorgen dat je een gezamenlijke spirit ontwikkelt. Wat je leert in een *Lesson Study* voor het ene vak, is ook te gebruiken in andere vakken. Het helpt bij keuzes uit de overdaad aan leerstof die wordt aangeboden. Leerkrachten moeten bewuster omgaan met de leermethodes: wat wil ik de kinderen leren, wat past hier? Kan ik dat uit de leermethode halen en wat mis ik? Dat moet ik dan zelf ontwikkelen. Hoe effectief teamleren is, kun je vaststellen door te kijken naar de leerlingenuitbrengsten, de competenties van de leerkrachten, de flow en de

betrokkenheid die in de school tot stand komt. Leerkrachten gaan meer over de inhoud van lessen praten. Ook andere onderwerpen, zoals pedagogiek, klassen-klimaat en klassenorganisatie komen dan ter sprake.'

Feedback

In de praktijk blijken niet alle scholen geschikt te zijn voor *Lesson Study*. Odenthal: 'Als een school *Lesson Study* wil inzetten maar niet kan uitleggen wáárom ze dat wil, moeten er alarmbellen gaan rinkelen. Dan moet je doorvragen: waar sta je als school? Soms moeten eerst andere stappen worden genomen om tot teamleren te komen.' Logtenberg: 'Ik heb meegemaakt dat leerkrachten elkaar feedback gaven en ik naar huis ging met het gevoel: dit was geweldig. Later kwam ik terug en de leerkrachten zeiden elkaar bijna geen goedendag meer. Ze moeten dus al een zekere basisvaardigheid hebben in het goed geven van feedback, maar ook in het goed ontvangen daarvan. Soms doen we eerst een sessie alleen over feedback.' Odenthal: 'Daarom zit er altijd een procesbegeleider in het team, iemand die het hele proces in de gaten houdt en kan ingrijpen als dat nodig is. Er zijn scholen waar de cultuur en de sfeer niet zo zijn dat ze gemakkelijk tot samen leren komen. Dan moet er eerst iets opgeruimd worden.'

Gebruiksvriendelijk

In het boek *Lesson study als effectieve vorm van teamleren* staat een aantal praktische stappen hoe een school op een gebruiksvriendelijke manier *Lesson Study* kan implementeren in hun schoolverbetering. Logtenberg: 'Het zijn eenvoudige stappen, met voldoende ruimte voor de mensen, maar waarin ook afgebakend is wie wat doet. Je geeft aan welke mensen kartrekkers zijn, wat hun taken en rollen zijn en hoe *Lesson Study* uitgewerkt gaat worden. Al die formats en stappen zijn geconcretiseerd.'

Lesson Study als effectieve vorm van teamleren is verkrijgbaar via www.cps.nl/uitgeverij